

Eğirdir Gölü ve çevresinde turizm gelişiminin sürdürülebilirliği üzerine değerlendirmeler

Mehmet Korkmaz^{a,*}, Sibel Nihal Başkalkan^a

^a SDÜ Orman Fakültesi Orman Müh. Böl., 32260, Isparta

*İletişim yazarı/Corresponding author: mkorkmaz@orman.sdu.edu.tr, Geliş tarihi/Received: 20.10.2010, Kabul tarihi/Accepted: 05.01.2011

Özet: Eğirdir Gölü, kuş gözlemciliği, su sporları, mağara turizmi, yamaç paraşütçülüğü gibi çok çeşitli aktivite olanakları ve çevresinde yer alan doğal korunan alanları ile doğa turizmi, etrafındaki tarım alanları ile tarım turizmi (agroturizm) ve göl çevresindeki kutsal kabul edilen alanlar ile de inanç turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Geçmişten günümüze yapılan uygulamaların yanı sıra 2008 yılında tamamlanan Eğirdir Gölü Yönetim Planı ve Kovada Gölü Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Revizyon Planı'nda ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanan turizm gelişme raporlarında Eğirdir Gölü ve çevresinin turizm gelişimi ele alınmış ve etkinlikler planlanmıştır. Bu makalede sürdürülebilir turizm, alternatif turizm ve ekoturizm kavramları, ilgili literatür ışığında irdelenmiş, Eğirdir Gölü ve çevresinin turizm geleceğine ilişkin alınan kararlar, sürdürülebilir turizm çerçevesinde değerlendirilmiş, darboğazlar ve kaynakları belirlenmiş ve bu darboğazların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir turizm, Alternatif turizm, Ekoturizm, Eğirdir Gölü

Assessments on sustainability of tourism development in Eğirdir Lake region

Abstract: Eğirdir Lake has an important potential for nature tourism with its opportunities like; bird watching, water sports, cave tourism, paragliding and natural protected areas around it, there are many agricultural areas around the lake so agrotourism can be carried out and the holy accepted places make the lake region convenient for religion tourism. In addition to the implementations comes from past to now, in Lake Management Plan finished in 2008, in development reports of Culture and Tourism Directorate and in Kovada Lake National Park Long Term Development Revision Plan that was finished in 2008, tourism development were determined and activities were planned. In this article sustainable tourism, alternative tourism and ecotourism concepts are studied based on related literature, Eğirdir Lake Region's development strategies regarding to the area's tourism future are considered at length with in the framework of sustainable tourism, bottlenecks identified and some suggestions are developed to solve the bottlenecks.

Keywords: Sustainable tourism, Alternative tourism, Ecotourism, Eğirdir Lake

1. Giriş

1980 yılında Dünya Koruma Stratejisi'nin yayımlanmasıyla birlikte, sürdürülebilirlik kavramı ilk kez toplumun bilgisine sunulmuş bulunmaktadır. Ardından, 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun "Ortak Geleceğimiz" başlığıyla yayınladığı "Brundtland Raporu"nda sürdürülebilir kalkınma: "Gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılama gücünden ödün vermeden bugünün kuşağının gereksinimlerini karşılayabilen kalkınma biçimi" olarak tanımlanmıştır (Hall ve Lew, 1998). Kaynakların tahribi, nüfus artışı, teknoloji, az gelişmişlik gibi nedenler, sürdürülebilir kalkınma kavramının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Sürdürülebilir kalkınma için yapılan tanımlar incelendiğinde bu kavramın; kaynakları tahrip etmeden ülkenin gelişim amaçlarına ulaşmayı hedefleyen, doğal kaynaklar kadar insan kaynağının da kalitesini arttırmayı amaç edinen, tüm bunları kısa bir süre için değil; kalıcı olarak yapmayı öngören bir kalkınma biçimi olarak düşünülmeli gerektiği ortaya çıkmaktadır (Kaya, 1997).

1992 yılında, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı, Rio de Janeiro'da gerçekleştirilmiş, daha çok kullanılan adı "Rio Zirvesi" olan bu toplantı ile

sürdürülebilir kalkınma, küresel düzeyde ele alınmıştır. Dünyamız için, bir slogan ya da popüler deyim haline gelen "Mavi Gezegen" kavramı burada ortaya atılmış, Birleşmiş Milletler Dünya'nın sahip olduğu doğal kaynakları koruma konusunda alınması gereken önlemleri tartışarak stratejilerini belirlemiştir. Bu zirvenin gerçekleşmesine Brundtland Raporu'nun zemin hazırladığını söylemek mümkündür (Grober, 2007).

Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi/ Johannesburg Zirvesi ise, uluslararası gündemde sürdürülebilir kalkınmanın merkezi bir rol oynadığını tekrar teyit etmiştir. Sürdürülebilir kalkınma anlayışı bu zirve ile genişlemiş ve güçlenmiş, özellikle yoksulluk, çevre ve doğal kaynaklar arasındaki bağlantılar vurgulanmıştır. Devletler, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına daha etkin bir biçimde ulaşmak için daha geniş çapta ve somut nitelikli taahhütlerde bulunmuştur (UN/DESA, 2002).

Fakat hem kaynakların korunmasını ön koşul tutma hem de kalkınmayı sağlama fikri tartışmalara neden olmuştur. Kadıt'ın belirttiği gibi, kalkınma üretim artışıyla ilgiliyken korumacılık, ekolojik dengeyi sağlamayı gerektirdiğinden kalkınma ve korumacılık kavramsal olarak çatışmaktadır. Ancak diğer bir görüşe göre; bazı değerlerin öne çıkmasıyla birlikte bunların korunması ve devamlılığının sağlanması

gerektiği anlaşılmıştır. Kalkınmayı sürdürülebilir kılmanın yolu bu değerlerin korunması ve devamlılığının sağlanması ile ilgili olduğundan korumacılık ile kalkınma bir noktada bağdaşmaktadır (Akış 2002).

İlk bakışta turizm ve çevre ilişkisi de benzer olarak, turizmin çevreye zarar verdiği düşüncesinden yola çıkarak uzlaşmaz görünürken diğer yandan da ortaklaşa bir ilişkideki gibi birbirlerini olumlu yönde etkileyebileceklerdir (Page ve Downing, 2002). Turizmin sürdürülebilirliği her zaman eleştiriye açık olmakla birlikte, bu konuda iyimser bakış açıları da bulunmaktadır. Griffin (2002) tarafından; “İçinde bulunduğumuz yüzyılda dünya daha yakın, daha uyumlu bir yer olacak, insanlar turizm sayesinde farklı deneyimler kazanacaktır. Farklılıkların önemini ortaya çıkararak bunları görme, deneyim kazanma isteği uyandıran turizm, farklılıklara sadece saygı duymayı değil onlardan bir şeyler öğrenmeyi de sağlayacaktır. Kültürel etkileşim sonucunda insanlığı birleştiren şeylerin aslında ayrılanlardan fazla olduğu hissi ortaya çıkacaktır.” şeklinde yapılan değerlendirme bu açıdan bir örnek oluşturmaktadır.

Bu makalenin amacı; sürdürülebilir turizm, alternatif turizm ve ekoturizm kavramlarını ilgili literatür ışığında irdelemek, Eğirdir Gölü ve çevresinin turizm geleceğine ilişkin alınan kararları sürdürülebilir turizm çerçevesinde değerlendirmek, darboğazları ve kaynaklarını belirlemek ve bu darboğazların çözümüne yönelik öneriler geliştirmektir.

2. Sürdürülebilir turizm

Mccoll ve Moisey tarafından sürdürülebilir turizm; “Genellikle küçük ölçekli, politika kararlarında yerel halkın katılımına saygı duyan ve kültürel ve çevresel etkilere duyarlı bir turizm çeşidi” olarak tanımlanmıştır (Kuter ve Ünal, 2009).

Sürdürülebilir turizmde, kararı belirleyen etken çevresel etkilere ve olumsuz etkilere neden olan her türlü gelişim, sağlayacağı yarara bakılmaksızın reddedilecektir. Buna ek olarak sürdürülebilir turizmin planlı ve uzun dönemlidir, doğanın yapısına uygundur ve devamlılığının

sağlanabilmesi için doğal kaynakların bozulmasına göz yummayacağı açıktır (Kuvan, 2002).

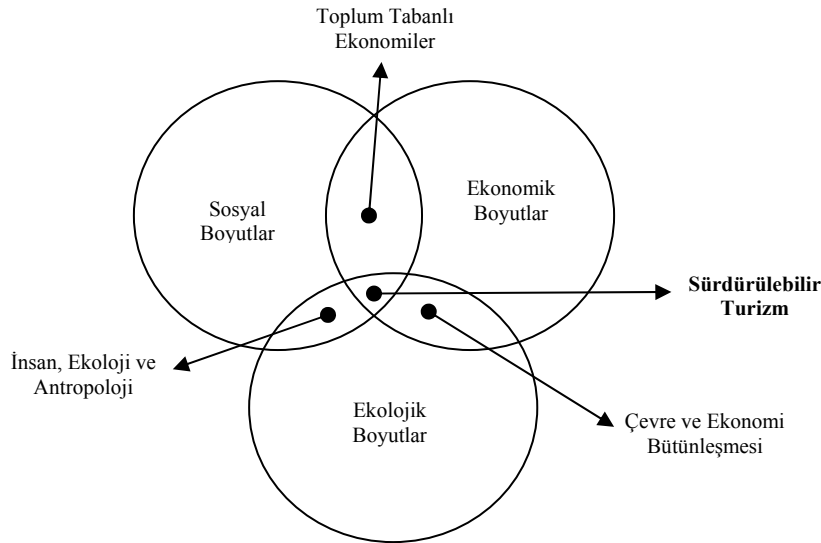
Sürdürülebilir turizm gelişiminin gereklilikleri şunlardır (UNEP, 2003):

- Turizm kaynakları (doğal, tarihi, kültürel vd.), bugünün toplumuna fayda sağlarken aynı zamanda gelecekte de kullanımına izin verecek biçimde korunmalıdır.
- Turizm gelişiminin planlanması ve yönetimi, ilgili alanda ciddi ekolojik ya da sosyo-kültürel sorunların tetiklenmesine izin vermeyecek biçimde yürütülmelidir.
- Turizm bölgesindeki çevrenin genel kalitesi korunmalı ve mümkünse artırılmalıdır.
- Alana yapılan ziyaretlerin devamlılığının garanti altına alınması, etkileyiciliğinin artması ve ticari değerinin devam ettirilmesi için turist tatmin seviyesi sürdürülmelidir.
- Turizm, toplumun tüm bireylerine fayda sağlamalıdır.

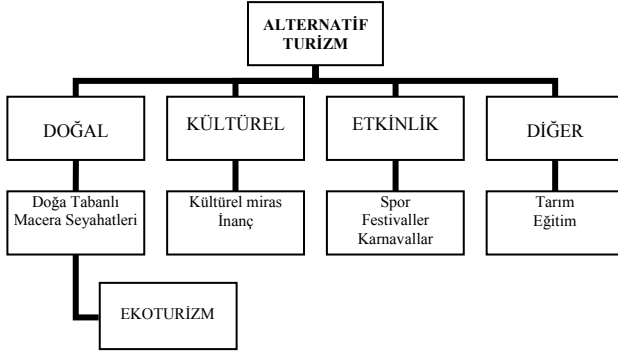
Yukarıdaki açıklamalar ışığında sürdürülebilir turizm ancak ekonomik, ekolojik ve sosyal boyutların keşiştiği yerde ortaya çıkacak (Şekil 1), bu boyutlardan biri dışlandığı takdirde ortaya çıkan sonuç sürdürülebilir turizm olmayacaktır. Sosyal gereklilikleri göz önünde tutarak, doğaya zarar vermeksizin ve doğal kaynağın sürekliliğini garanti ederek yapılan ve gelir sağlayan turizm etkinlikleri, bu kapsamda kabul edilebilecektir.

3. Alternatif turizm – ekoturizm

Alternatif turizm kavramı sürdürülebilir turizm kavramıyla ilişkili olarak kitle turizmine alternatif oluşturacak turizm etkinlikleri olarak geliştirilmiştir. Alternatif turizmi genel olarak, kitle turizminin ziyaret edilen kaynağa verdiği zararları oluşturmadığı, çoğu kez daha küçük ve belirli amaçlar için daha iyi organize edilmiş grupların katıldığı turizm türü olarak tanımlamak mümkündür. Alternatif turizm; doğa tabanlı turizm, inanç turizmi, kültürel turizm vb. etkinlikleri içermektedir (Şekil 2).

Şekil 1. Sürdürülebilir turizm için etkileşim (Wight, 1998)

Şekil 2. Alternatif turizme genel bakış (Dowling, 1997)

Şekil 2’de görüldüğü gibi ekoturizm doğa tabanlı turizm etkinliklerinin altında yer almakta, çoğu zaman doğa tabanlı turizm ile aynı kavrammış gibi kullanılmaktadır. Ancak aslında doğa tabanlı turizm, ekoturizmden farklı bir kavram olup, biyoçeşitliliğin korunmasına katkıda bulunmak, yerel halka faydalı olmak gibi zorunluluklar taşımamakta ancak bünyesinde ekoturizm gibi başka turizm alt kategorilerini barındırmaktadır. Bazı turizm araştırmacıları ekoturizm kavramının getirdiği akıl karışıklıklarını ve çatışmaları önlemek için daha az tartışmalı olan doğa tabanlı turizm kavramını kullanmayı tercih etmektedir (Spenceley, 2008).

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES) tarafından 1990 yılında ekoturizm, “Doğal alanlara yapılan; yerel halkın yaşam standartlarını yükselten ve çevreyi koruyan sorumlu seyahat” şeklinde tanımlanmıştır. Ekoturizm etkinliklerine katılan ve uygulayanlar; etkileri en aza indirmek, çevresel ve kültürel bilinç ve saygı oluşturmak, hem ziyaretçi hem de ev sahipleri için olumlu deneyimler sağlamak, koruma için doğrudan finansal destek temin etmek, yerel halka yetki ve finansal fayda sağlamak, ev sahibi ülkelerin politik, çevresel ve sosyal iklimine duyarlılığı arttırmak şeklinde belirlenen ilkelere uymak zorundadır (TIES, 2011).

Avustralya Ulusal Ekoturizm Stratejisi’nde, “Ekoturizm; doğal çevre yorumunu ve eğitimini gerektiren ve ekolojik olarak sürdürülebilir biçimde yönetilen doğa tabanlı turizmdir” şeklinde ifade bulmuştur (Page ve Dowling, 2002).

Kanada Çevresel Danışma Konseyi tarafından bir ekoturizm etkinliğinin kapsamı gereken özellikler aşağıda belirtilmiştir (Page ve Dowling, 2002):

- Mutlaka olumlu çevresel ahlakı teşvik etmelidir.
- Kaynağın niteliğini bozmamalıdır.
- Dışsal (extrinsic) değerlerden çok içsel (intrinsic) değerlere yoğunlaşmalıdır.
- Oryantasyonda insan merkezli olmaktan çok doğa merkezlidir.
- Yaban hayatı ve çevre için sosyal, ekonomik, bilimsel, yönetsel ve politik açıdan yarar sağlamalıdır.
- Doğal çevre ile ilgili ilk elden tecrübe sağlamalıdır.
- Eğitim ve/veya değer bilme ögesi içermelidir.
- Yüksek düzeyde kavramsal ve etkileyici deneyim boyutuna sahip olmalıdır.

Fennell, ekoturizm tanımlamaları ile ilgili yaptığı içerik analizlerinde, literatürde mevcut en az 85 tane ekoturizm tanımının yapıldığını belirlemiştir. Akademik söyleve 1980’lerin sonlarında giren bir terime göre bu sayı oldukça

dikkat çekicidir, hatta öyle ki ters etki yarattığı söylenebilir (Hill ve Gale 2009).

Weaver ve Lawton’ın belirttiği gibi; ekoturizm tanımları okuyucunun yorumlamasına kalmış olmakla birlikte, tüm tanımların az çok çevresinde birleştiği ölçütler vardır. Bu ölçütler; çekiciliğin ağırlıklı olarak doğa tabanlı olması, ziyaretçi ve çekicilik etkileşimlerinin öğrenme veya eğitim üzerinde odaklanması ve tecrübe ve ürün yönetiminin ekolojik ekonomik ve sosyo-kültürel sürdürülebilirlik ile ilgili ilke ve uygulamaları izlemesi gerektiği şeklinde sıralanmaktadır (Hill ve Gale, 2009).

Turizme konu olan alanlarda pek çok ilgi/çıkar grubu olacağı açıktır. Turistlerin, yerel halkın, tur şirket ve operatörlerinin, çevreci kuruluşların ve kaynak yöneticilerinin bu alanlarda büyük rolü vardır. Turizm etkinliğine katılan tüm bu taraflar arasında etkin bir iletişim gereklidir. Turizm etkinliği bir korunan alanda yapılacaksa daha planlama aşamasında uygun ve sürdürülebilir kullanım için ilke ve kurallar koyulmalıdır. Yerel halk ve turizm şirketleri çalışanları tam anlamı ile eğitilmiş olmalıdır. Ekoturizmin yalnızca tanımına bakıldığında görülen yerel halkın yaşam olanaklarını iyileştirme, istihdam ve gelir sağlama için gerekli önlemler mutlaka alınmalıdır. “Pratikte bütün bunların hepsini gerçekleştirmek mümkün müdür?” sorusunu cevaplamak güçtür.

Planlama gücünden de öte, turizme tahsis edilen doğal bir alanın bozulmadan korunabileceği şüphelidir. Özellikle korunan doğal alanlar gibi hassas ekosistemlerin turizme tahsis edildiği takdirde zarar görmeyeceğini söylemek gerçekten zordur. Alanlarda ortaya çıkması muhtemel kirliliğin önüne geçmek mümkün olacak mıdır? Turizme açılan alanlarda sıkça görüldüğü üzere, yerel kültürün yozlaşması ekoturizm ile önenebilir bir durum mudur? Kitle turizminde olduğuna benzer biçimde, ziyaretçilerin tavsiyeleri üzerine ve turların da gayretleri ile ekoturizme tahsis edilen alanlara her yıl giderek taşıma kapasitesinin üzerinde ziyaretçinin gelmesinin önüne geçilebilecek midir? Aslında bu durum ekoturizmin felsefesi ters düşse de gerçekleşmesi olasıdır.

Wheeler’e atfen Akış (2002), “Çevreci olmanın bir statü sembolü haline dönüştürülerek kitle turizmini seçenler daha az çevreci olarak nitelendirilirken, alternatif turizm etkinliklerini tercih edenlerin daha çevreci ve daha duyarlı gibi algılanmaya başladığını” belirtmiştir. Medyanın bilinçli olarak sürdürülebilir kalkınmayı iyi bir şey olarak gösterdiği, toplumun da bunu böylece kabul edip sürdürülebilir ürünleri daha bir hevesle satın aldığı, hatta kitle turizminin bazı biçimlerinin bile “sürdürülebilir” olarak etiketlenmesiyle birlikte kabul edilebilirlik kazandığı görülebilmektedir (Butler 1998). İşte tüm bu etkiler altında turizmde sürdürülebilirliğin bir “moda kavramı” haline getirilerek de sunulduğu ortadadır. İnsanlar iyi bir iş yapmak, faydalı bir şeye destek vermek hissiyle ya da toplumdaki statüsünü belli etmek için bu etkinliklere doğru yönelmektedir. Ekoturizmin “Egoturizm” olarak adlandırılması (Butler, 1998), bu noktadan bakınca çok doğru görünmektedir.

Görüldüğü üzere ekoturizm, talebi gün geçtikçe artan, sorumlu, doğal kaynakların korunması felsefesine dayanan, aynı zamanda planlamanın yapılamadığı durumlarda kendisinden beklenen faydalardan çok, doğal kaynaklara ve ilgi/çıkar gruplarına zararlı olabilecek etkinliklerdir.

4. Eğirdir Gölü ve çevresinde turizm gelişimi

Geçmişten günümüze yapılan uygulamaların yanı sıra 2008 yılında tamamlanan Eğirdir Gölü Yönetim Planı ve Kovada Gölü Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Revizyon Planı'nda ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm Gelişme Raporları'nda Eğirdir Gölü ve çevresinin turizm gelişimi ele alınmış ve etkinlikler planlanmıştır. Bu bölümde Eğirdir Gölü ve çevresinin turizm geleceğine ilişkin alınan kararlar, sürdürülebilir turizm çerçevesinde irdelenerek alt başlıklar halinde sunulmuştur.

4.1. Kaynak değerleri

Akdeniz Bölgesi'nin Batı Toros'lar bölümünde kalan Isparta ili, Eğirdir, Burdur ve Beyşehir gölleri gibi büyük göl çanakları yanında ormanları, dağları, bitki örtüsü, yaban hayatı, mağaraları ve yaylaları ile eşsiz güzelliklere sahiptir. Ülkemizin önemli turizm bölgeleri olan Akdeniz ve Ege bölgelerine yakın oluşu ve bu bölgelerden Orta Anadolu turizm merkezlerine bağlantı güzergâhı üzerinde bulunması ilin turizm gelişimi açısından üstünlüklerinden birisidir. Ayrıca çok çeşitli tarih öncesi medeniyetleri bünyesinde barındırması, dinsel çekim alanlarına sahip olması gibi özellikleri nedeniyle Isparta ili iç ve dış turizm açısından önemli bir konuma sahiptir (Gül ve Özalp, 2008).

Isparta'da Eğirdir yöresi turizm açısından çok önemlidir. Eğirdir yöresinin en önemli kaynak değeri, 487 km² yüzölçümü ile Türkiye'nin 4. büyük gölü olan Eğirdir Gölü'dür. Eğirdir Gölü'nün denizden yüksekliği 917 m olup ortalama 10-12 m derinliğe sahiptir. Gölün en derin noktası 16,5 m'dir. Kuzey- güney uzunluğu 50 km olan gölün doğu-batı genişliği 3-15 km arasında değişmektedir. Hoyran olarak adlandırılan, nispeten küçük bölüm kuzeyde bulunurken, güneydeki geniş kısım Eğirdir olarak adlandırılmaktadır. Isparta ilinin içme suyu ihtiyacının bir kısmına da cevap veren Eğirdir Gölü, Türkiye'nin en büyük 2. tatlı su gölüdür.

Göl içerisinde iki küçük ada vardır. Bu adalardan biri Can Ada diğeri ise Yeşil (Nis) Ada'dır. Yapılaşmanın olmadığı Can Ada, sadece piknik alanı olarak kullanılmaktadır. Yeşil Ada'da ise pansiyonlar, oteller ve balık lokantaları bulunmaktadır. Eğirdir Gölü, yüzme, yelken, sörf gibi sportif turizm etkinlikleri açısından olduğu kadar içme suyu, balık üretimi, sulama suyu, rekreasyon ve peyzaj gibi çok çeşitli işlevlere sahiptir.

Eğirdir Gölü'nün maksimum su kotu ile çevrelenen su alanı "I. Derece Doğal Sit Alanı" olarak belirlenmiştir. Maksimum su kotundan itibaren 300 metrelik bir bant ise "III. Derece Doğal Sit Alanı" olarak kabul edilmiştir. Eğirdir Gölü, "A Sınıfı Sulak Alan" listesindedir (Anonim, 2010a).

Eğirdir Gölü havzası içerisinde Kovada Gölü Milli Parkı ve Gelincik Dağı Tabiat Parkı bulunmaktadır. Flora ve fauna açısından oldukça zengin olan Kovada Gölü Milli Parkı, açık alan sporları için önemli potansiyele sahiptir. Ayrıca Eğirdir ve Kovada Göllerini birbirine bağlayan yapay "Kovada Kanalı" ile bölgenin tarımsal sulaması gerçekleştirilmektedir (Alkan, 2009). Gelincik Dağı Tabiat Parkı, günübirlik kullanım alanları, doğa yürüyüşü, yamaç paraşütü ve dağcılık için oldukça zengin olanaklara sahiptir (Ülker, 2008).

Önemli endemik bir tür olan Kasnak meşesinin ülkemizde en yaşlı ve en geniş yayılışını yaptığı yer olan Kasnak Meşesi Tabiatı Koruma Alanı da diğer bir kaynak değeridir. Bununla birlikte Yazılı Kanyon Tabiat Parkı ve Kızıldağ ve Beyşehir Gölü Milli Parkları yöreye en yakın doğal korunan alanlardır. Bölgenin diğer kaynak değerleri olarak kültür ve tabiat varlıkları (Anonim, 2010b) Çizelge 1'de görülmektedir.

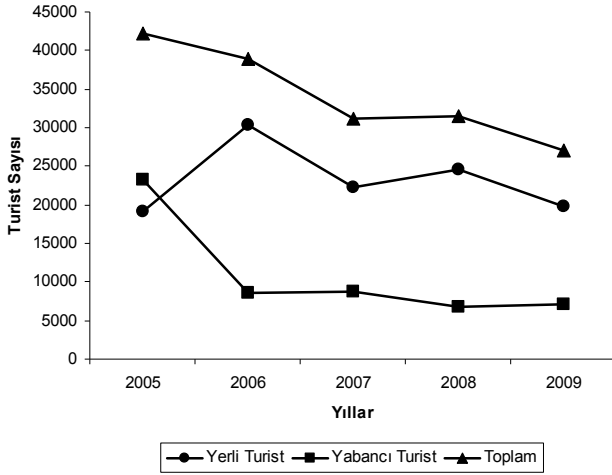
4.2. Turizmin mevcut ve potansiyel durumu

Eğirdir ve çevresinde 2 adet Turizm İşletme Belgeli ve 7 adet Belediye Belgeli Otel bulunmaktadır. Turizm İşletme Belgeli Otellerin Yatak kapasiteleri 200, Belediye Belgeli Otellerin yatak kapasiteleri ise 568'dir. Ayrıca toplam 313 yatak kapasitesi ile 19 adet pansiyon bulunmaktadır. 2005–2009 yılları arası konaklama istatistikleri incelendiğinde (Şekil 3), bölgede konaklayan turist sayısı 2005 yılında 42269 ve bunun yaklaşık % 50'si yabancı turist iken, 2009 yılında konaklayan toplam 26980 turistin % 26,50'si yabancı turisttir. Yabancı turistlerin yanında yerli turist sayısında da azalma yaşanmaktadır (Anonim, 2010c).

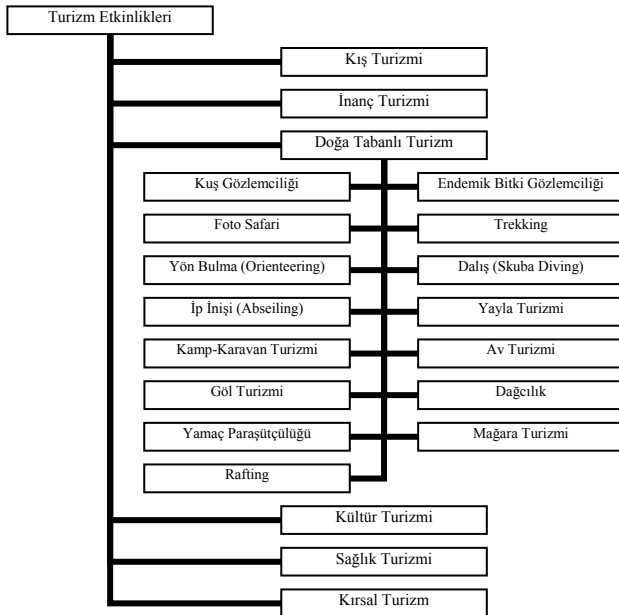
Yörede gerçekleştirilen ve potansiyel olarak gerçekleştirilebileceği düşünülen etkinlikler oldukça çeşitlidir (Kaya ve Arıkan, 2008; Özalp ve Meydan, 2008; Cilacı, 2001; Tolunay vd., 2001; Yatman, 2001). Bu etkinlikler Şekil 4'te görülmektedir.

Çizelge 1. Kültür ve tabiat varlıkları (Anonim, 2010b)

Doğal Sit Alanı	Eğirdir Gölü
	Kovada Gölü
	Yeşil Ada
	Can Ada
Arkeolojik Sit Alanı	Kasnak Meşesi Tabiatı Koruma Alanı
	Eğirdir Kalesi
	İç Kale ve Dündar Bey Medresesi
	Mallos Antik Kenti
	Prostanna Antik Kenti,
	Bağören Kilise Kalıntıları
Cami	Kaletepe Kilise Kalıntısı
	Serpil Köyü Antik Yolu
	Denizati Mevkii Antik Yerleşim Alanı
	Ada Cami
Mezarlık ve Türbe	Ağa Cami
	Çeşnigir Paşa Cami
	Baba Sultan Türbesi
	Şeyh Muslihiddin Türbesi
	El-Berdai Türbesi
Medrese	Yeşil Ada Mezarlığı
	Eğirdir Şehitliği
Kervansaray	Dündar Bey Medresesi
Hamam	Eğirdir Kervansarayı
	Esmâ Sultan Hamamı
	Yeşil Ada Hamamı
	Eski Hamam Kalıntısı
Resmi Yapı	Barla Hamamı
Köprü	Eğirdir Gar Binası
	Barla Osmanlı Köprüsü I
	Barla Osmanlı Köprüsü II
Kilise	Barla Roma Köprüsü
	Aya Georgios Kilisesi
	Aya Stephanos Kilisesi
	Kocapınar Mevkii Kilise Kalıntısı
Tabiat Anıtları	Senirkent (Barla, Garip)
	Eğirdir (Kırıntı)
Sivil Mimari Örneği	Yeşil Ada'da 10 ev, Eğirdir'in değişik mahallelerinde 32 ev

Şekil 3. Konaklama istatistikleri (2005-2009)

Şekil 4. Yörede gerçekleştirilmesi mümkün turizm etkinlikleri

Şekil 4’de belirtilen turizm etkinliklerinde yörenin konumu gereği sahip olduğu kültür ve tabiat varlıklarının etkisi çok büyüktür. Bunlara ek olarak yörede turizmi geliştirmek bakımından etkili olan diğer etmenlere de değinmek gerekir. Örneğin, Süleyman Demirel Üniversitesi’nde TÜBİTAK desteği ile 2007 yılından itibaren yürütülmekte olan “Isparta’da Doğa Eğitimi-IDE” adlı proje ile Türkiye’nin farklı yerlerinden gelen öğretmen ve öğretmen adaylarının doğa konusunda eğitimi hedeflenmiştir. Hem aldıkları eğitimle bakış açılarının değiştiğini vurgulayan hem de yöreyi keşfetmenin verdiği hazı ifade eden proje katılımcılarının görev yerlerine döndüklerinde yöre ile ilgili olarak tanıtıcı görev üstlenecekleri muhakkaktır (IDE, 2007, 2008, 2010). Ekoturistler öğrenmek üzerine seyahat eden kişiler olduğu için doğa eğitimi de bu amaca hizmet edebilecek niteliktedir. Bu sayede Ok (2010)’un belirttiği “doğa dostu müttetikler” oluşturma hedefine ulaşılabilir.

Yine benzer şekilde, Süleyman Demirel Üniversitesi tarafından düzenlenen kongre, sempozyum, çalıştay vb. bilimsel etkinlikler sayesinde yöreye ulusal ve uluslararası düzeyde katılımlar gerçekleşmektedir. Bu etkinlikler de kongre turizmi kapsamında değerlendirilebilir.

Yüksek Planlama Kurulunun 28.02.2007 tarih ve 2007/4 sayılı kararı ile uygun görülerek 02.03.2007 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007–2013) kapsamında Isparta, **Göller Bölgesi Turizm Gelişim Bölgesi ve Ekoturizm Bölgesi** olarak belirlenmiştir (Anonim, 2010d).

Bunun yanında 2006 yılı Ağustos ayında başlanarak 2008 yılı Mart ayında tamamlanan Eğirdir Gölü Yönetim Planı, Isparta Valiliği başkanlığında İl Çevre ve Orman Müdürlüğü koordinatörlüğünde üniversite ve diğer kurum ve kuruluşlardan oluşan uzman bir ekiple hazırlanmış, 27 Mart 2008 tarihinde de Ulusal Sulak Alan Komisyonu tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetim planının ideal hedefleri ve kararlarında turizm gelişimi ile ilgili konulara yer verilmiştir.

Eğirdir Gölü Yönetim Planı’nın (Anonim, 2008) ideal hedefleri arasında yer alan “Göl çevresindeki turizm faaliyetlerinin ekoturizm, agroturizm ve inanç turizmi şeklinde sürdürülebilirliğinin sağlanması” hedefiyle ilgili İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından belirlenen faaliyetler aşağıda görülmektedir;

- Göl ve çevresinde foto safari ve kuş gözlem programlarının oluşturularak uygulanması,
- Kuş gözlem kuleleri ve seyir noktalarının planlanarak inşa edilmesi ve bilgilendirme panolarının yapılması,
- Göl ve çevresinde doğa sporları programlarının oluşturulması ve uygulanması,
- Göl çevresindeki inanç turizmi merkezlerine yerli ve yabancı turistlere yönelik gezi planları yapılarak uygulanması ve
- Tarım turizmi konusunda ilgi gruplarına eğitimler verilerek örnekler gösterilmesi.

Yukarıda belirtilen faaliyetler için çalışmalar başlamış durumdadır. Örneğin Eğirdir Gölü Yönetim Planı kararı uyarınca 2008–2012 yılları arasında “Göl ve Çevresinde Doğa Sporları Programı”nın oluşturulması ve uygulanması amacıyla plan kararlarında belirlenen paydaşlarla (ilgili kurum, kuruluş ve sivil toplum kuruluşları (doğa sporları temsilcileri) vb) toplantılar yapılarak öncelikli olarak mevcut yapılan doğa sporlarından; dağcılık, yamaç paraşütü ve su sporlarından; yelken, yüzme, kano, sörf, kürek, triatlon potansiyelinin geliştirilmesi kararlaştırılmıştır (Anonim, 2010e).

4.3. Turizm gelişimine yönelik yapılması öngörülen uygulamalar ve darboğazlar

Eğirdir Gölü havzasının sahip olduğu doğal, kültürel, tarihi vb. olanaklar göz önünde tutulduğunda yapılması mümkün olan çok sayıda turizm etkinliği olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Görev Raporu’nda yöre için uygun görülen etkinlikler ve bu kapsamda yapılması planlanan uygulamalar Çizelge 2’de görülmektedir (Anonim, 2010a).

Çizelge 2. Turizm gelişimi için seçilmiş alanlar (Anonim, 2010a)

EKOTURİZM KÖYLERİ, TARIM TURİZMİ ALANLARI VE TURİZM GELİŞİM ALANLARI		
Turizm Alanının Adı	Turizm İçin Uygun Görülme Nedeni	Yapılması Planlananlar
Akpınar Ekoturizm Köyü ve Turizm Gelişim Alanı	Akpınar Köyü gerek konumu, yerleşim dokusu gerekse halkın turizm yönündeki eğilimleri nedeniyle ekoturizm bakımından öncelik kazanan alanlardan biri olarak görülmüştür.	1-280 yatak kapasiteli nitelikli bir konaklama tesisi 2-38.023,69 m ² alanda turizm tesisi ve günübirlik tesis 3-Doğal yapıyı bozmayacak şekilde köy evlerinin restore edilmesi ve pansiyonculuk faaliyetlerinin geliştirilmesi düşünülmektedir
Barla Ekoturizm Köyü	Konumu ve yerleşim dokusu bakımından ekoturizm potansiyeli taşımaktadır. Yerleşimin doğusu Eğirdir Gölü ve Davraz Dağı, batısı ise Gelincik Dağı manzarasına sahiptir. Barla' da bulunan 2 adet Osmanlı Köprüsü, Çaşnığir Sinan Paşa Camii, Aya Gergios Kilisesi gibi tarihi kalıntılar görülmesi gereken unsurlardır.	Yerleşim jeolojik/topoğrafik yapı bakımından sakıncalı bir alanda kurulmuş olup, toprak kayması sorunu yaşandığı görülmüştür. Yapıların jeolojik ve jeoteknik etüt sonucunda yeniden ele alınarak güçlendirilmesine yönelik ve/veya köyün başka bir alana taşınması gibi önlemlerin alınması, eski yerleşimin tamamen günübirlik turistik amaçlarla kullanılması öngörülebilir. Ayrıca, Barla'dan Gelincik Dağına uzanan vadilerin doğa sporları için değerlendirilebileceği düşünülmektedir.
Akkeçili Tarım Turizmi Alanları	Akkeçili yerleşiminin etrafında gölle bütünleşen geniş meyve bahçeleri tarım turizmi yapılabilecek alanlardır.	Bu bölgeden Gelincik Dağına uzanan dağ yürüyüşü parkurları köyde günübirlik faaliyetlerin ve ev pansiyonculuğunun gelişimi için başka bir kaynak olacaktır.
Sorkuncak Tarım Turizmi Alanları	Göktaş- Yılğınca ve Sorkuncak arasında bulunan tepelerde yer alan ve gül bahçeleri ile kaplı alanlar tarım turizmi için potansiyel sunmaktadır.	
Kemerdağları Turizm Gelişim Alanı	Kemerdağları Mahallesi'nin batı ucunda yer alan sahil ve bitişindeki alan turizm tesisi yatırımı yapılabilecek bölgelerdendir. Bu alan, günübirlik kullanımların yanı sıra konaklama tesislerinin yapılmasına olanak verecek özelliklere sahiptir.	Kadastro sonrasında alanda toplam 400-600 yataklı konaklama tesisi yapılabileceği öngörülmektedir.

Yörede ekoturizm köyleri, tarım turizmi (agroturizm) alanları, turizm gelişim alanları ve bu alanlar üzerinde yatak kapasitesini arttırmaya yönelik tesisleşme planlanmaktadır (Çizelge 2). Buradan hareketle yatak kapasitenin az oluşu, yörenin turizm gelişimi açısından en önemli darboğazı olarak düşünülmektedir. Ancak konaklama istatistiklerine göre (Şekil 3) son yıllarda turist sayısında azalma olduğu görülmektedir.

Bir başka önemli nokta ise yatak kapasitesinin ekoturizm köyü ve turizm gelişim alanı olarak belirlenen alanlarda yapılacak büyük ölçekli tesislerle arttırılmaya çalışılmasıdır. Bu durum ekoturistlerin talep ve beklentilerine de aykırı bir durumdur. Çünkü ekoturistler çoğunlukla küçük gruplar halinde seyahat etmekte ve doğal, kültürel ve tarihi dokusu korunmuş yerleri tercih etmektedir.

Eğirdir Gölü'nün çevresindeki yerleşim yerlerinde ya kanalizasyon şebekesi bulunmamakta ve atıklar fosseptiklere boşaltılmakta ya da kanalizasyon şebekesine bağlı az sayıdaki yerleşim yerinde atıklar su kaynakları kanalı ile Eğirdir Gölü'ne ulaşmaktadır.

Bir çok yerleşim yerinde kanalizasyon şebekesinin olmadığı, kanalizasyon şebekesinin bulunduğu az sayıdaki yerleşimde arıtma tesislerinin bulunmadığı, Yukarı Gökdere köyü örneği gibi nadir alanlarda da var olan arıtma tesislerinin ekonomik olmadığı gerekçesi ile çalıştırılmadığı görülmektedir (Alkan vd., 2009a). Bu hali ile yeni yapılacak otel vb. tesisler çevre kirliliğine de yol açabilecektir. Eğirdir Gölü'ndeki kirliliğin önlenmesi ve gölün sürekliliğinin sağlanması için yapılan çabalar ile bu tarz planlama yaklaşımı gelişmektedir.

Eğirdir Gölü Yönetim Planı'nın ilgili maddesinde paydaş olarak gösterilen İl Tarım Müdürlüğü tarafından Çizelge 3'te belirtilen kasaba ve köyler tarım turizmi potansiyeli olan yerleşimler olarak belirlenmiştir (Anonim, 2010d).

Marques, tarım turizmini; "Ev sahibi ailenin kendine ait tarımsal alan üzerinde ikamet ettiği ve kendisine tarımsal faaliyetler ya da arazi ile ilgili her tür bütünleşik işler konusunda gönüllü olarak yardım etmek isteyen ziyaretçilere izin verdiği özel bir tür kırsal turizm tipi" olarak tanımlarken, McGehee; "Faal çiftlik yaşamı ve ticari turizm bileşenlerinin her ikisini de içeren kırsal işletmeler/girişimler" olarak açıklamıştır (Phillip vd., 2009).

Belirlenen yerleşimlerden bazıları yatırım planlaması kapsamına alınmıştır (Çizelge 2). Tarım turizmi alanı olarak ayrılması planlanan (Sorkuncak ve Akkeçili tarım turizmi alanları) yerleşimlerde en önemli uğraşı alanının meyvecilik olduğu ve hâlihazırda göl çevresinde elmacılık başta olmak üzere meyvecilik yapılan alanlarda yüksek düzeyde suni gübre ve tarımsal ilaçların kullanıldığı görülmektedir.

Bu haliyle belirlenen yerleşimlerde tarım turizmini geliştirmek mümkün değildir. Çünkü tarım turizmi, tanımlardan da anlaşılacağı üzere kırsal turizmin özelleşmiş bir kolu olarak kırsal yörelerde, yerel halkın yaşayışını, yapılan etkinlikleri ve kültürel özelliklerini görmek amaçlı düzenlenen bir turizm etkinliğidir. Çevreyi koruma, çevreye saygılı ve duyarlı olma, yerel halkın koşullarını iyileştirme ve geliştirme özellikleri bu turizm etkinliğinde de öne çıkmaktadır.

Çizelge 3. Tarım Turizmi Yapılması Planlanan Yerleşim Yerleri (Anonim, 2010d)

İlçe	Köy ve kasabalar
Yalvaç	Aşağıturtar, Taşevi ve Aşağıkaşıkara Köyleri
Eğirdir	Mahmatlar, Balkırı, Beydere ve Bağören Köyleri ile Barla Kasabası
Senirkent	Akkeçili, Garip ve Gençali Köyleri,
Gelendost	Avşar, Yenice ve Yeşilköy Köyleri

Eğirdir Gölü havzasında gerçekleştirilecek potansiyel etkinliklerin belirlenmesinde bazı ilgi gruplarının görüşlerine başvurulmasına rağmen, etkinlik ve alan seçiminde çok ölçütlü analizler yapılmamıştır. Literatürde ülkemizin farklı yörelerinde bu tür çalışmalara rastlamak mümkündür (Yılmaz vd. 2004; Ok, 2006).

Bir başka önemli darboğaz, havzada yer alan doğal korunan alanlar ile ilgilidir. Kovada Gölü Milli Parkı 1969 yılında ilan edilmiş ve uzun devreli gelişme planı (UDGP) yapılmıştır.

Ancak bu plan uygulamaya konulamamış ve UDGP revizyon planı şeklinde 2008 yılında tamamlanabilmiştir. Bu süre içerisinde kaynak kullanımına ilişkin kısıtlamalar, park alanı içerisinde yaşayan halkın milli park kararına yönelik olumsuz algı ve tavırlarının oluşmasına neden olmuştur (Alkan vd., 2009a). Türkiye doğal korunan alanları için ortak bir sorun olarak bu olumsuz algı ve tavırların oluşması, kaynak kullanımıyla ilgili kısıtlamaların yerel halkın zaten düşük olan yaşam standartlarını daha da düşürmesinden kaynaklanmaktadır (Akesen, 2005). Park alanı içinde ve çevresinde yaşayan halkın turizm etkinlikleri açısından bilgi ve bilinç düzeyinin düşüklüğü ve isteksizlik alanda turizm gelişimi açısından diğer bir darboğazdır. Bu olumsuz algı ve tavırlar ile bilgi ve bilinç düzeyinin düşüklüğü, kaynak yöneticileri ile yerel halk arasında işbirliği yapabilme, katılımcılığı sağlama vb. konularda önemli bir darboğaz kaynağıdır. Ayrıca Kovada Gölü Milli Parkı alanına gelen ziyaretçiler hakkında herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak çok az ziyaretçi çeken bir doğal alan olduğu, bunun en önemli nedeninin de milli parkın tanıtımının yeterli düzeyde yapılamamış olması, alanın UDGP'sinde belirtilmektedir (UDGP, 2008). Milli parkın UDGP'sinde turizm gelişimi için etkinlik ve alan seçimi için öneriler geliştirilmiştir. Ancak turizm gelişimi henüz planlanmamıştır. Yapılacak plan kapsamında ilgi gruplarının katılımı ile en uygun gelişim stratejilerinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu sayede planın dinamik ve uygulanabilir bir yapıda olması sağlanabilecek, bunun yanında çatışmaların önlenmesi vb. faydalar elde edilebilecektir (Daşdemir ve Güngör, 2008). 2005 yılında ilan edilen Gelincik Dağı Tabiat Parkı'nın ise henüz UDGP'si tamamlanmamıştır.

Tanıtım ve pazarlamaya ayrılan kaynakların yetersizliği de Eğirdir Gölü havzasının turizm darboğazlarından birisi olarak dikkati çekmektedir. Bunun yanında yerel yönetimlerin turizme yeterince ilgi göstermemesi ve kurumlar arası eşgüdüm eksikliği bir başka darboğazdır (Beceran ve Durgun, 2008). Eğirdir Gölü Yönetim Planı'nın uygulanmaya başlamasıyla anılan darboğazların giderilebilmesi için bir takım gelişmeler yaşanmıştır. Siemens Ev Aletleri ve WWF tarafından başlatılan "Yedi Renkli Göle, Yedi Renkli Hayat Projesi" ve devamında Guinness dünya rekoru için başlatılan çalışma, tanıtım için örnek olarak gösterilebilir (URL-1). Eğirdir Gölü Yönetim Planı kapsamında kurulan Eğirdir ve Kovada Gölü Çevre Koruma Birliği (EKOBİR), kurum ve kuruluşlar arasındaki eş güdümün sağlanması görevini üstlenmiştir.

5. Sonuç ve öneriler

Ülkemizde ve dünyada turizmin giderek büyüyen bir sektör olduğu düşünüldüğünde, bu sektörün kullanımına tahsis edilen kaynakların korunması ve devamlılığının sağlanmasının ilk koşulu elde edilen ekonomik kazançların

sürdürülebilirliğidir. Ancak hedef sadece gelir elde etme şekline dönüştüğünde kaynakların korunması ve koruma-kullanma dengesinin sağlanması mümkün olamayacaktır. Son yıllarda ülkemizde alternatif turizm etkinlikleri konusu gündemdeki yerini korumakta ve doğal kaynakların tamamına bu tür etkinliklerin yapılabileceği potansiyel alanlar gözüyle bakılmaktadır. Bu bağlamda sürdürülebilir turizm gelişim alanları belirlenirken tüm ilgi/çıkar grupları ile birlikte kararlar alınması önem arz etmektedir.

Sahip olduğu doğal kaynakların niteliği ve sunduğu çok çeşitli olanaklarla Eğirdir Gölü havzasının turizm açısından ne kadar büyük bir potansiyel değer ifade ettiği ortadadır. Eğirdir Gölü başlı başına bir kaynak değeridir. Ayrıca gölün çevresinde bulunan Kovada Gölü Milli Parkı ve Gelincik Dağı Tabiat Parkı ile değerini arttırmaktadır. Bu alanlarda gerçekleştirilebilmesi mümkün olan kuş gözlemciliği, yamaç paraşütü, doğa yürüyüşü, dağcılık gibi doğa tabanlı turizm etkinlikleri ile yelken, kano, kürek gibi su sporları, tarım turizmi olanakları ve inanç turizmi turları, alanın turizm açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Bu potansiyelin değerlendirilebilmesi için bir önceki bölümde belirtilen darboğazların çözümüne yönelik öneriler aşağıda sıralanmıştır;

- Yatak kapasitesinin azlığı ya da mevcut tesislerin nitelik açısından yetersizliğinin giderilebilmesi için mevcut tesislerin nitelikleri artırılmalı, ekoturizm köyü olarak belirlenen yerleşimlerdeki hâlihazırda bulunan yapıların kullanım olanakları araştırılmalı ve gerekli ise yeni yapılacak tesisler, yerel mimari ile uyumlu olmalıdır. Bunun yanında yerel halkın ev pansiyonculuğu konularındaki bilgi ve bilinç düzeyi artırılmalıdır.

- Yörede turizmi destekleyebilecek tarzdaki etkinliklerin (örneğin el sanatları) gelişmesine yönelik çalışmalara başlanmalıdır. Bu kapsamda Yörük Kültürü'nün yörede hakim olmasının üstünlüklerinden faydalanılabilir.

- Tarım turizmi alanı olarak belirlenen alanlarda organik tarım olanakları araştırılmalıdır.

- Yörede planlamalara konu olacak yeni etkinliklerin ve yerlerinin seçiminde çok ölçütlü analizlerden faydalanılmalıdır.

- Kovada Gölü Milli Parkı'nda içerisinde yaşayan halkın sahip olduğu olumsuz algı ve tavırların değiştirilmesine yönelik adımlar atılmalı, park alanı içinde ve çevresinde yaşayan halkın turizm etkinlikleri açısından bilgi ve bilinç düzeyi artırılmalıdır. Bu kapsamda park alanına ilişkin bir "ekoturizm planı"nın yapılması ve uygulamaya konulması ve bu planın diğer planlar/programlar ile bütünleştirilmesi sağlanmalıdır. Bunun yanında Gelincik Dağı Tabiat Parkı'nın UDGP'si tamamlanarak uygulanmaya başlanmalıdır.

- Tanıtım ve pazarlama çalışmaları geliştirilmeli ve bu konuda medya etkin olarak kullanılmalıdır. Ayrıca yörenin Batı Akdeniz ve Ege Turizm Merkezlerine yakınlığı ve bu bölgelerden Orta Anadolu Turizm Merkezlerine geçişte köprü konumunda olması tanıtım için tur şirketleri ve seyahat acentelerinin önemini ortaya koymaktadır.

Kaynaklar

- Akesen A., 2005. Yeni yaklaşımlar karşısında korunan alanlarımızın yönetim ve organizasyonu. Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, 8-10 Eylül 2005, (II. Cilt), Isparta, s. 107-112.
- Akış-Roney, S., 2002. Sürdürülebilir turizm: eleştirel bir yaklaşım.

- First Tourism Congress of Mediterranean Countries Bildiriler Kitabı, April 17-21, Antalya, 1-8s.
- Alkan, H., 2009. Negative impact of rural settlements on natural resources in the protected areas: Kovada Lake National Park, Turkey. *Journal of Environmental Biology*, 30(3) 363-372.
- Alkan, H., Korkmaz, M., Altunbaş, S., 2009a. Interactions between local people and lakes: An example from Turkey. *Journal of Environmental Engineering and Landscape Management*, 17(3): 1a-1h
- Alkan, H., Korkmaz, M., Tolunay, A., 2009b. Assessment of primary factors causing positive or negative local perceptions on protected areas. *Journal of Environmental Engineering and Landscape Management*, 17 (1) 20-27.
- Anonim, 2008. Eğirdir Gölü Yönetim Planı. DKMPGM, ISBN 978 975 585 956 9, 159s.
- Anonim, 2010a. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Görev Raporu. Isparta, 4 s.
- Anonim, 2010b. Eğirdir İlçesinde Bulunan Kültür ve Tabiat Varlıkları. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Verileri, Isparta, 1 s.
- Anonim, 2010c. Eğirdir İlçesi Konaklama İstatistikleri İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Verileri. Isparta, 1 s.
- Anonim, 2010d. T.C. Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Teknik Raporu. Isparta, 4 s.
- Anonim, 2010e. Eğirdir Gölü Yönetim Planı Kararları İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Faaliyet Raporu. Isparta, 4 s.
- Beceren, E., Durgun, A., 2008. Isparta ili turizm sektörüne yönelik stratejik planlama süreci. III. Ulusal Turizm Sempozyumu, 17-19 Ekim 2008, Eğirdir-Isparta, s. 91-103.
- Butler, R., 1998. Sustainable tourism-looking backwards in order to progress. In: Hall. C.M., Lew, A.A. (Eds.) *Sustainable Tourism-A Geographical Perspective*, ISBN 0 582 32262 6, London, pp. 25-34.
- Cilacı, O., 2001. Dinlerarası diyalog açısından Eğirdir'in inanç turizmindeki yeri. 1. Eğirdir Sempozyumu, 31 Ağustos-1 Eylül 2001, Eğirdir-Isparta, s. 221-228.
- Daşdemir, I., Güngör, E., 2008. Küre Dağları Milli Parkı Optimum Yönetim Stratejisinin Belirlenmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 10(13): 23-36.
- Dowling, R.K., 1997. Plans for the development of regional ecotourism: theory and practice. *tourism planning and policy*. In: Hall, C.M., Jenkins, J., Kearsley, G. (Eds.), *Australia and New Zealand: Cases, Issues and Practice*, Irwin Publishers, Sydney, pp. 110-126.
- Griffin, T., 2002. An optimistic perspective on tourism's sustainability. In: Hall. C.M., Lew, A.A. (Eds.), *Sustainable Tourism- A Global Perspective*, ISBN 0 582 32262 6, London, pp. 24-32.
- Grober, U., 2007. Deep Roots – A conceptual history of sustainable development (Nachhaltigkeit), WZB, <http://www.umwelthethik.at/download.php?id=373>, Erişim Tarihi: 15/12/2010.
- Gül, A., Özalın, O., 2008. Ekoturizm ve Isparta II., *Gülçevrem Dergisi Isparta İl Çevre ve Orman Müdürlüğü*. 2008/1 Sayı:3 ISSN-1307-6795. 18-21s.
- Hall, C.M., Lew, A.A., 1998. The geography of sustainable tourism development: an introduction. In: Hall. C.M., Lew, A.A. (Eds.), *Sustainable Tourism- A Global Perspective*, ISBN 0 582 32262 6, London, pp. 1-12.
- Hill, J., Gale, T., 2009. Ecotourism and environmental sustainability: An introduction. In: Gale, T., Hill, J. (Eds.), *Ecotourism and Environmental Sustainability*, Ashgate Publishing Group, England, pp. 281-319.
- IDE, 2007. Isparta Korunan Doğal Alanlarında Doğa Eğitimi , TÜBİTAK Doğa ve Bilim Okulları, Proje No: 107B030.
- IDE, 2008. Isparta Korunan Doğal Alanlarında Doğa Eğitimi II, TÜBİTAK Doğa ve Bilim Okulları, Proje No: 108B015.
- IDE, 2010. Isparta Korunan Doğal Alanlarında Doğa Eğitimi III, TÜBİTAK Doğa ve Bilim Okulları, Proje No: 110B089.
- Kaya, E., Arıkan, İ., 2008. Kültürel miras örneği olarak Yörük Köyünün turizme kazandırılmasına yönelik bir çalışma. III. Ulusal Turizm Sempozyumu, 17-19 Ekim 2008, Eğirdir-Isparta, s. 65-78.
- Kaya, İ., 1997. Sürdürülebilir Turizm Kalkınması ve Ülkemiz Açısından Bir Değerlendirme. Balıkesir, Doktora Tezi, Balıkesir, 178s.
- Kuter, N., Ünal, H.E., 2009. Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 9 (2): 146-156.
- Kuvan, Y., 2002. Korunan alan-turizm ilişkilerine yönelik kavramsal irdeleme. First Tourism Congress of Mediterranean Countries Bildiriler Kitabı, April 17-21, Antalya, 419-428s.
- Ok, K., 2006. Multiple criteria activity selection for ecotourism planning in İğneada. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 30(2):153-164.
- Ok, K., 2010. Türkiye ormancılık sektörü açısından ekoturizm. *Orman Ekosistemlerinde Ekoturizm Çalıştayı ve 10. Yılında TODEG* , ISBN 978-9944-0048-4-8, s. 53-60.
- Özalın, O., Meydan, Ç., 2008. Isparta'daki Via Sebaste ve Saint Paul Yolu turizm ürünlerinin planlanmasına yönelik bir öneri. III. Ulusal Turizm Sempozyumu, 17-19 Ekim 2008, Eğirdir-Isparta, s. 55-64.
- Page, S.J., Dowling, R.K., 2002. *Ecotourism*. Londra, ISBN 0 582 35658 X, London, 338 p.
- Phillip, S., Hunter, C., Blackstock, K., 2009. A typology for defining agritourism, *Journal of Tourism Management*. pp.754-758.
- Spenceley, A., 2008. *Responsible Tourism in Southern Africa. Responsible Tourism: Critical Issues for Conservation and Development*, Earthscan, London, pp.1-24.
- Tolunay, A., Korkmaz, M., Alkan, H., Filiz, S., 2001. Eğirdir Yöresi orman kaynaklarının yöresel ekonomiye ve kalkınmaya katkıları. 1. Eğirdir Sempozyumu, 31 Ağustos-1 Eylül 2001, Eğirdir-Isparta, s. 825-836.
- TIES, 2011. What is ecotourism? Uluslar arası Ekoturizm Topluluğu web sitesi http://www.ecotourism.org/site/c.orLQKXPCLmF/b.4835303/k.BEB9/What_is_Ecotourism_The_International_Ecotourism_Society.htm, Erişim Tarihi: 04/01/2011.
- UDGP, 2008. Kovada Gölü Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı, DKMPGM, Ankara, 67 s.
- UNEP, 2003. *Tourism and Local Agenda 21 (The Role of Local Authorities in Sustainable Tourism)*. United Nations Publications, ISBN: 92-807-2267-0, 60s.
- UN/DESA, 2002. *Key Outcomes Of The Summit. World Summit On Sustainable Development, Johannesburg South Africa 26August -4September, United Nations*. http://www.johannesburgsummit.org/html/documents/summit_docs/2009_keyoutcomes_commitments.pdf Erişim Tarihi: 15/12/2010.
- URL-1. <http://www.sensizrekorolmaz.com>, Yedi Renkli Göle Yedi Hayat Projesi web sayfaları, Erişim Tarihi: 15/10/2010.
- Ülker, S., 2008. Gelincik Dağı Tabiat Parkı. *Gülçevrem Dergisi, Isparta İl Çevre ve Orman Müdürlüğü*, 2008/2, Sayı: 4, Isparta, s.17-19.
- Wight, P., 1998. Tools for sustainability analysis in planning and managing tourism and recreation in the destination, In: Hall. C.M., Lew, A.A. (Eds.), *Sustainable Tourism-A Geographical Perspective*, ISBN 0 582 32262 6, London, pp. 75-91.
- Yatman, N., 2001. Eğirdir'de alternatif turizm potansiyeli. 1. Eğirdir Sempozyumu. 31 Ağustos-1 Eylül 2001, Eğirdir-Isparta, s. 883-892.
- Yılmaz, E., Ok, K., Okan T., 2004. Ekoturizm planlamasında katılımcı yaklaşımla etkinlik seçimi: Cehennemdere Vadisi Örneği. *DOA Dergisi, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No:237, DOA Yayın No: 30, 56 s.*